

ex.nr.: 1

CVIN-VERGADERING VAN 18 FEBRUARI 1993

(BVD-bijdrage)

INHOUDSOPGAVE

- DE VERKLARING VAN DE RUSSISCHE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN
KOZYREV TIJDENS DE MINISTERIELE CVSE-BIJEENKOMST IN STOCKHOLM

Distributie

~~ex. 1: SCAY~~

ex. 2: HIDE

ex. 3: HMID

ex. 4: HMID (KL)

ex. 5: HMID (KLU)

ex. 6: HMID (KM)

ex. 7: BuZa/AMAD

Kozyrev.

19a

DE VERKLARING VAN DE RUSSISCHE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN
KOZYREV TIJDENS DE MINISTERIELE CVSE-BIJEENKOMST IN STOCKHOLM

Zoals bekend legde de Russische Minister van Buitenlandse Zaken KOZYREV tijdens een Ministeriele CVSE-bijeenkomst in Stockholm op 14 december jl. een zeer opmerkelijke verklaring af, waarin hij correcties op de grondslagen van de Russische buitenlandse politiek aankondigde* .

Volgens de verklaring zou Rusland blijven streven naar intergratie in Europa, maar zouden de Russische belangen vooral in Azië liggen en zou dit grenzen stellen aan de Russische toenadering tot Europa. Voorts werd geconstateerd dat de NAVO en WEU hun strategien niet wezenlijk hadden veranderd en plannen opstelden om hun militaire aanwezigheid in het Oostzeegebied en andere gebieden van de voormalige Sovjet-Unie te versterken en in Bosnië en de binnenlandse aangelegenheden van Joegoslavië in te grijpen. Ook werd opheffing van de sancties tegen Joegoslavië geëist en gesteld dat Rusland zich het recht voorbehield eenzijdige maatregelen te nemen om haar belangen te verdedigen. Hierbij werd uitdrukkelijk steun betuigd aan de huidige regering van Servië.

Voorts stelde de verklaring dat de CVSE-normen niet zonder meer van toepassing konden zijn op het gebied van de voormalige Sovjet-Unie en dat Rusland zich daar het recht voorbehield haar belangen met alle beschikbare, waaronder militaire, middelen te verdedigen. In dat verband werd verder gezinspeeld op zware politieke druk op voormalige Sovjet-republieken om tot een nieuwe federatie of confederatie (onder Russische leiding) te komen. Tenslotte keerde de verklaring zich krachtig tegen eventuele pogingen om het uiteenvallen van de Russische Federatie aan te moedigen.

Na ruim een uur trok KOZYREV zijn verklaring echter weer in, waarbij hij deze als retorische truc bestempelde om te wijzen op de - naar zijn zeggen - reële gevaren die de "ontwikkeling naar een post-communistisch Europa" bedreigden. Volgens KOZYREV vormde de verklaring een "tamelijk nauwkeurige compilatie van de eisen van de oppositie in Rusland, en niet alleen de meest radicale oppositie". KOZYREV benadrukte dat noch president YELTSIN als leider van Rusland, noch hijzelf als Minister van Buitenlandse Zaken ooit zou instemmen met de inhoud van de verklaring. In aansluiting hierop stelde hij dat er geen alternatief bestaat voor de verworvenheden van de CVSE en voor de implementatie van de CVSE-principes, doch dat deze implementatie werd bedreigd door politiek avonturisme in Rusland.

Commentaar

KOZYREV's rede moet gezien worden tegen de achtergrond van het zevende Russische Congres van Volksafgevaardigden, dat op dat

*De tekst van zijn rede wordt hierna weergegeven in een bijlage.

moment nog niet was afgesloten. Tijdens dit Congres moest president YELTSIN met name wat betreft het economische hervormingsbeleid terrein prijsgeven aan de conservatieve nationalistische oppositie.

KOZYREV heeft met zijn bijdrage waarschijnlijk enerzijds het Westen een signaal willen geven met betrekking tot de consequenties van een eventuele overwinning van de conservatieven krachten in Rusland. Anderzijds wilde hij wellicht zijn conservatieve opposenten, die hem in het verleden herhaaldelijk van een te meegaand beleid tegenover het Westen hebben beschuldigd, tonen dat hun opvattingen in de internationale gemeenschap slecht ontvangen worden.

Overigens heeft president YELTSIN inmiddels in het openbaar ontkend dat hij vooraf van KOZYREV's rede op de hoogte was en verklaard dat hij diens gevoelens niet deelde. In dat verband dient ook vermeld te worden dat YELTSIN zijn Minister van Buitenlandse Zaken al enkele maanden eerder gekapitteld had voor diens waarschuwing voor een rechtse coup in Rusland.

Van een belangrijke beleidswijziging op buitenlands politiek gebied in de door KOZYREV "retorisch" gestelde richting, is op dit moment zeker geen sprake; deze wordt in de nabije toekomst ook niet verwacht. Niet alleen lijkt YELTSIN zijn positie inmiddels weer te hebben versterkt en zijn in de nieuwe regering nog steeds op belangrijke posten hervormingsgezinde krachten vertegenwoordigd, maar ook wijst niets op grote politieke steun voor een fundamentele koerswijziging op buitenlands politiek gebied.

In Rusland worden, zowel links als rechts in het politieke spectrum de ontwikkelingen in de voormalige Sovjet-republieken in Centraal-Azie, in het bijzonder Tadzjikistan, Kirgizstan en Turkmenistan, alsmede de Kaukasus en in mindere mate het Midden Oosten als potentiële veiligheidsrisico's gezien. Algemeen wordt gesteld dat de strijdkrachten in staat moeten zijn het overslaan van de daar heersende instabiliteit op Russisch grondgebied te voorkomen.

Waarschijnlijk zal de komende tijd hooguit sprake zijn van een marginale bijstelling van het buitenlandse beleid, waarbij in het bijzonder de betrekkingen met het "nabije buitenland" - de andere voormalige Sovjet-republieken - meer aandacht zullen krijgen. Naar verwachting zal Rusland hierbij grotere politieke druk niet schuwen, met name bij de behartiging van de belangen van de grote Russische minderheden aldaar, maar een militaire confrontatie vermijden.

Grotere aandacht voor het "nabije buitenland" en Azie zal naar verwachting zeker niet ten koste gaan van het streven naar ontspanning en meer samenwerking met het Westen. De wederzijdse reductie van strijdkrachten en vermindering van het bewapeningsniveau in het algemeen blijven in relatie tot zowel het Westen als China hoog op de agenda staan. Van een verhoging van de defensie-inspanning door Rusland zal de komende jaren ook om economische redenen geen sprake zijn.

BIJLAGE: TEKST VAN DE REDE VAN KOZYREV VOOR DE CVSE, 14-12-1992

Ik moet enkele correcties aanbrenge in het concept van de Russische buitenlandse politiek, waarover ik - in het bijzonder over het deel dat de problemen van de CVSE betreft - kort verslag wil doen.

Ten eerste:

Terwijl wij over het geheel genomen een koers van integratie in Europa aanhouden, zijn wij ons duidelijk ervan bewust, dat onze tradities in menig opzicht - zo niet fundamenteel - in Azië liggen en dat dit een toenadering tot West-Europa aan grenzen bindt.

Naast een zekere ontwikkeling, zien wij in beginsel onveranderde doelstellingen van NAVO en WEU, die plannen uitwerken voor een versterking van hun militaire presentie in het Balticum en andere gebieden op het territorium van de voormalige Sovjet-Unie, evenals voor een inmenging in Bosnie en de binnenlandse aangelegenheden van Joegoslavië.

De sancties tegen de Federale Republiek Joegoslavië zijn duidelijk door dit beleid gedikteerd. Wij eisen hun opheffing en als dit niet gebeurt, behouden wij ons het recht voor de noodzakelijke eenzijdige maatregelen te nemen ter verdediging van onze belangen, te meer omdat de sancties ons economische schade toebrengen. In haar strijd kan de huidige regering van Servie op de steun van Groot-Rusland rekenen.

Ten tweede:

Het gebied van de voormalige Sovjet-Unie kan niet als een zone beschouwd worden, waarin de CVSE-normen volledig toepasbaar zijn. Het is in wezen een post-imperiale ruimte, waarin Rusland zijn belangen met gebruik van alle beschikbare middelen moet verdedigen, waaronder ook militaire en economische. Wij zullen met nadruk erop staan, dat de vroegere republieken van de USSR onverwijld tot een nieuwe federatie of confederatie toetreden en er zullen harde gesprekken in dit kader gevoerd worden.

Ten derde:

Ieder, die ervan uitgaat, dat hij met deze bijzonderheden en belangen geen rekening hoeft te houden en dat Rusland hetzelfde lot wacht als de Sovjet-Unie, moet niet vergeten dat het hierbij om een staat gaat, die voor zichzelf en zijn vrienden kan opkomen. Het spreekt vanzelf dat wij bereid zijn een constructieve rol te spelen in het werk van de Raad van de CVSE, hoewel wij zeer voorzichtig zullen zijn in onze benadering van ideeën, die tot een inmenging in binnenlandse aangelegenheden leiden.

Ik behoud mij het recht voor, mij over concrete vraagstukken verder te uiten.

(Met deze laatste zin beëindigde KOZYREV op 14 december 1992 om 11.55u zijn verklaring. Na ruim een uur vraagt en krijgt hij weer het woord van de nieuwe voorzitter, de Zweedse Minister van Buitenlandse Zaken, mevr. AF UGGLAS).

Dank U, Mevrouw de Voorzitter,

Ik ben blij dat U in de toekomst over de CVSE zal presideren, speciaal in het licht van wat U zojuist in Uw verklaring hebt gezegd.

Ik wil U verzekeren en alle andere hier aanwezigen, dat noch president YELTSIN, die leider en waarborg van de Russische binnenlandse en buitenlandse politiek blijft, noch ik als Minister van Buitenlandse Zaken, ooit zullen instemmen met wat ik in mijn voorgaande bijdrage gezegd heb. Ik wil U bedanken en allen die hier deelnemen, voor de mogelijkheid zo'n retorisch middel te gebruiken, maar ik was gedreven door de meest serieuze overweging dat U bewust zou moeten zijn van de werkelijke dreigingen op ons pad naar een post-communistisch Europa.

De tekst die door mij hiervoor werd opgelezen is een tamelijk nauwkeurig compilatie van de eisen van de oppositie in Rusland, en niet alleen de meest radicale oppositie.

Met deze opmerking, Mevrouw de Voorzitter, wil ik het retorische deel van mijn verklaring afsluiten. De specifieke interpolatie heeft geen enkele kracht. Het was slechts een instrument om het gevaar van een andere ontwikkeling van de gebeurtenissen te laten zien.

(KOZYREV stelde daarna nog dat er geen alternatief was voor het accoord van Helsinki en voor de implementatie van de daarin verwoorde CVSE-principes. Deze implementatie zou echter door politiek avonturisme in Rusland bedreigd worden.